

Пропозиції
до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 331
Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення
окремих питань розгляду клопотання про обрання або продовження
запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою»
(реєстр. № 9529 від 25.07.2023 р.)*

Законопроект розроблено з метою «забезпечення розгляду клопотань про обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у визначений законом строк, що у свою чергу забезпечить дотримання прав учасників судового процесу та підвищить ефективність кримінального провадження».

У зв'язку з цим пропонується доповнити статтю 331 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) частиною шостою, в якій урегулювати випадки розгляду клопотання щодо взяття під варту при неможливості його вчасного розгляду суддею (колегією суддів).

Підтримуючи оптимізацію здійснення кримінального провадження та удосконалення положень КПК України, вважаємо за доцільне зазначити наступне.

Пропонований виклад частини шостої статті 331 КПК ідентичний нормам, викладеним у абзацах 5,6 пункту 20-5 Розділу XI КПК «Перехідні положення», які *об'єктивно* мали тимчасовий характер, зумовлений дією карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

У пояснювальній записці до законопроекту стверджується, що така практика є позитивною, проте не наводяться підтверджуючі дані чи належні обґрунтування доцільності набуття цими нормами постійного характеру. *Вчасний* розгляд клопотання про обрання чи продовження запобіжного заходу у вигляді взяття під варту міг опинитися під загрозою у зв'язку із особливим характером коронавірусної хвороби судді/суддів, що вимагало належного реагування, зокрема, передачі його на розгляд іншому судді (в інший суд), з тим, щоб не допустити порушення прав обвинуваченого. І урегульована у пункті 20-5 Розділу XI КПК процедура, за таких обставин, була логічною й стосувалася як кримінальних проваджень в судах першої інстанції, так і проваджень в апеляційній інстанції. Перенесення цієї процедури до статті 331 КПК видається обтяжливим (за участю апеляційних інстанцій, Касаційного кримінального суду Верховного Суду) і жодним чином, на нашу думку, не сприяє оптимізації кримінального провадження.

Варто зазначити, що навіть при особливому режимі кримінального провадження в умовах воєнного стану (стаття 615 КПК) *не передбачається* передача розгляду *саме клопотання* щодо запобіжного заходу у вигляді взяття під варту з одного суду до іншого (стаття 35, частина шоста статті 615 КПК).

Якщо за певних причин суддя не в змозі розглянути клопотання про обрання чи продовження запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, наприклад, як вказується у пояснювальній записці до законопроекту: «у зв'язку з хворобою, перебуванням у відпустці або іншою законною підставою», діють

правила частини першої статті 319 КПК: «У разі якщо суддя позбавлений можливості брати участь у судовому засіданні, він має бути замінений іншим суддею, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. Після заміни судді судовий розгляд розпочинається спочатку, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті та статтею 320 цього Кодексу» і тим самим *не порушується принцип* незмінності складу суду.

Окрім того, необхідно враховувати, що під час судового розгляду суд має право своєю ухвалою змінити, скасувати, обрати або продовжити запобіжний захід щодо обвинуваченого як за клопотанням сторони обвинувачення, так і сторони захисту (частина перша статті 331 КПК). При пропонуваній нормотворчій конструкції виникає питання щодо *дотримання принципу рівності сторін* (захисту і обвинувачення) у зв'язку із наданням можливості передачі іншому судді/суду розгляду клопотання *лише* про обрання чи продовження строку тримання під вартою (чому не про зміну чи скасування цього запобіжного заходу?).

Якщо сторона обвинувачення звертається з клопотанням до суду про *обрання* запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, його розгляд саме суддею (складом суду), який веде відповідне кримінальне провадження (визначений за правилами статті 35 КПК), видається логічним і оптимальним. Питання ж *продовження* запобіжного заходу під час судового розгляду суд зобов'язаний розглянути до закінчення *двомісячного* строку з дня його застосування (частина третя 331 КПК).

Таким чином, на законодавчому рівні створені належні умови дотримання правил незмінності складу суду, безпосередності дослідження доказів, безперервності судового розгляду та водночас – прав обвинуваченого. Досягнення мети – не починати спочатку судовий розгляд при необхідності заміни судді для ухвалення *одного (декількох)* процесуальних рішень (зокрема продовження строку тримання під вартою) – потребує, на нашу думку, нормотворчого уточнення саме у цьому контексті (наприклад, внесення змін до статті 319 КПК чи перегляду розуміння поняття «запасний суддя»).

Перебування судді у відпустці, відрядженні, тимчасова хвороба судді тощо – не можуть розцінюватися поважними причинами передачі іншому судді розгляду клопотання про *обрання* запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, зважаючи на винятковий характер цього запобіжного заходу, який, з одного боку, враховує необхідність запобігання ризикам, передбаченим статтею 177 КПК (частина перша статті 183 КПК) з метою забезпечення виконання обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а з іншого – зачіпає одні із найбільш значущих прав людини: право на свободу й особисту недоторканність.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*